

Mine erfaringer med søgning i lægdsruller

Sommer 2007

Hvorfor søge i lægdsruller?:

- A. I 2 sogne på Sjælland (Glumsø og Køng) var kirkebøgerne fra før 1814 brændt, sammen med præstegårdene, således at jeg manglede data om mine direkte aner (1. prioritets søgninger),**
- B. I flere, især jyske, sogne var mine direkte aner flyttet (i perioden før eller efter føring af til- og afgangslister i kirkebøgerne), således at jeg manglede væsentlige "mellemdata" (konfirmationer, vielser og børnefødsler mm) for flere direkte aner, bl.a. og væsentligst fordi jeg ikke kunne finde, hvor de var flyttet hen, eller hvorfra de kom.**

HVOR OG HVORLEDES FINDES OPLYSNINGERNE?.

Oplysningerne kan indtil videre ikke findes på internettet, de er kun tilgængelige på de 4 landsarkiver (og muligvis Rigsarkivet).

Her er vi så heldige, at på Landsarkivet i København ligger både de originale lægdsruller og søruller for hele Kongeriget, samt de samme som filmruller, mens man i Viborg, Åbenrå og Odense kun har filmruller.

Her skal man søge "landrullerne" (hæren) i læsesalens selvbetjeningsarkiv,

mens "sørullerne" (flåden) skal bestilles hos arkivarerne og derefter udleveres de til låns som øvrige arkivalier (f. eks. skifteretsprotokoller).

For hertugdømmerne (dvs Sønderjylland og Ærø) var der iflg bogen *"Find din slægt – og gør den levende"* specielle regler gældende, og lægdsrullerne for disse kan kun findes på Landsarkivet i Åbenrå desværre.

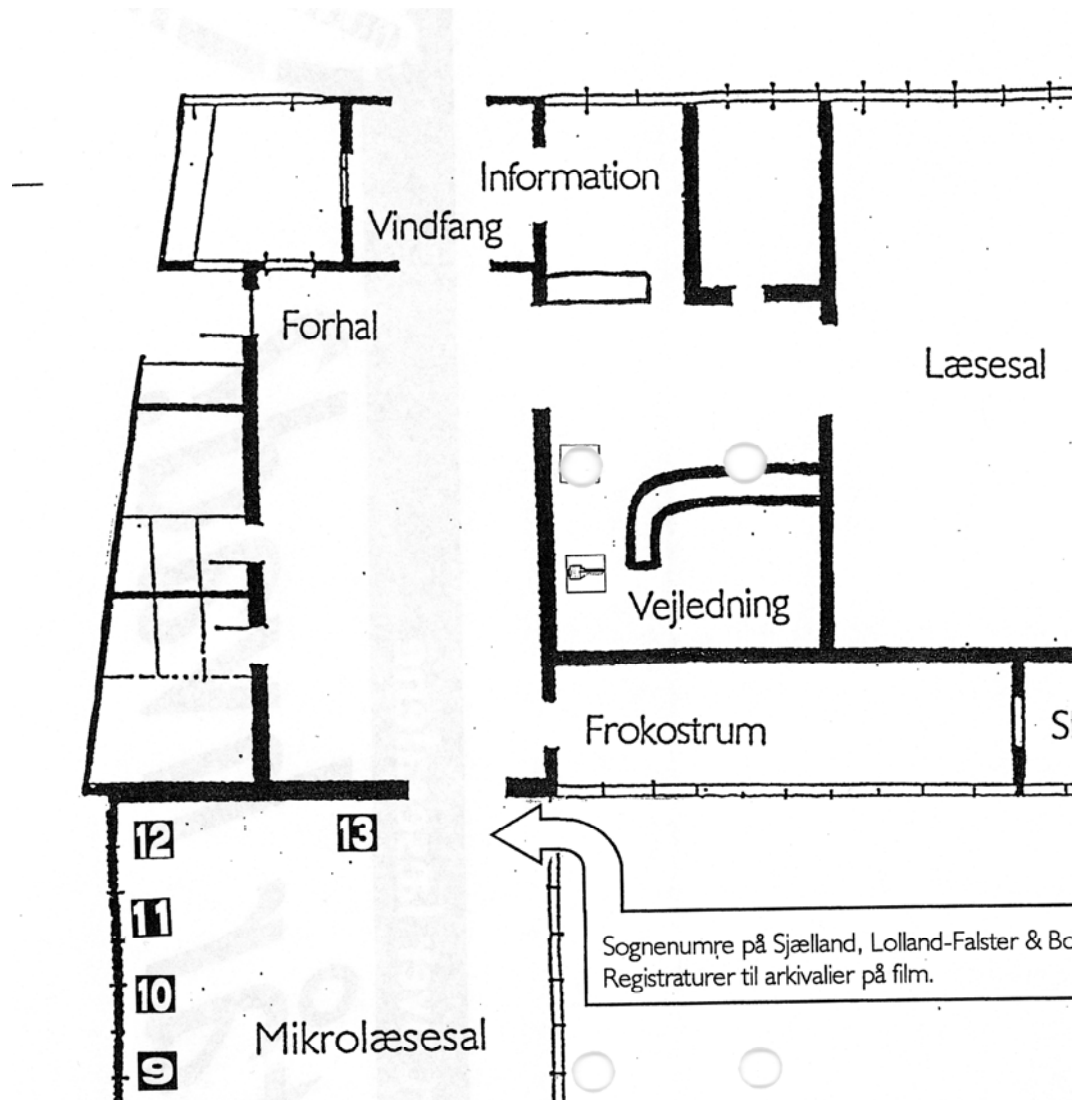
Herudover er de ældste af disse iflg bogen dårligt bevaret, og kun perioden 1850-1864 er velbevaret, men stadig kun i Åbenrå.

Efter 1864 var området jo tysk, og et "lægdsrullesystem" her er helt ukendt for mig.

Forudsætninger for at finde oplysningerne.

For at man kan finde de ønskede oplysninger, skal man på forhånd fra andre kilder kende følgende:

1. **Navn på anen**, og hvis det er muligt også **faderens navn** (sidstnævnte er ret nødvendigt ved alm. fornavne som Hans, Jens, Peder og Christen, men uden betydning ved sjældne fornavne som f.eks. Severin),
2. **Én adresse** (navnet på et sogn), **hvor anen har boet mellem sin fødsel og sit 36. (38.-45.) leveår**,

Landsarkiv i København

Med de tidligere nævnte startoplysninger om navn og adresse, begynder man i forrummet, hvor arkivaren sidder.

Her findes 2 opslagsværker, som man skal bruge:

Under "lægdsruller" finder man en "blå bog" med titlen:

"Sognefortegnelser og forkortelser"

Og en "brun bog" med titlen

"Gruppefortegnelser og forkortelser",

Sognenavnet og årstallet fører i den "blå bog" til:

Udskrivningskreds og lægdnummer,

f.eks. Vester Nebel sogn (Brusk herred i Vejle amt)

- 1794-1850	(1. jyske udskrivn.kreds)	lægd 33,
- 1851-1859	(8. udskrivningsdistrikt)	lægd 33,
- 1860-1913	3. udskrivningskreds	lægd 232,

Og videre til den "brune bog", hvor man finder:

Vejle Amt før 1850 gruppe 4, og

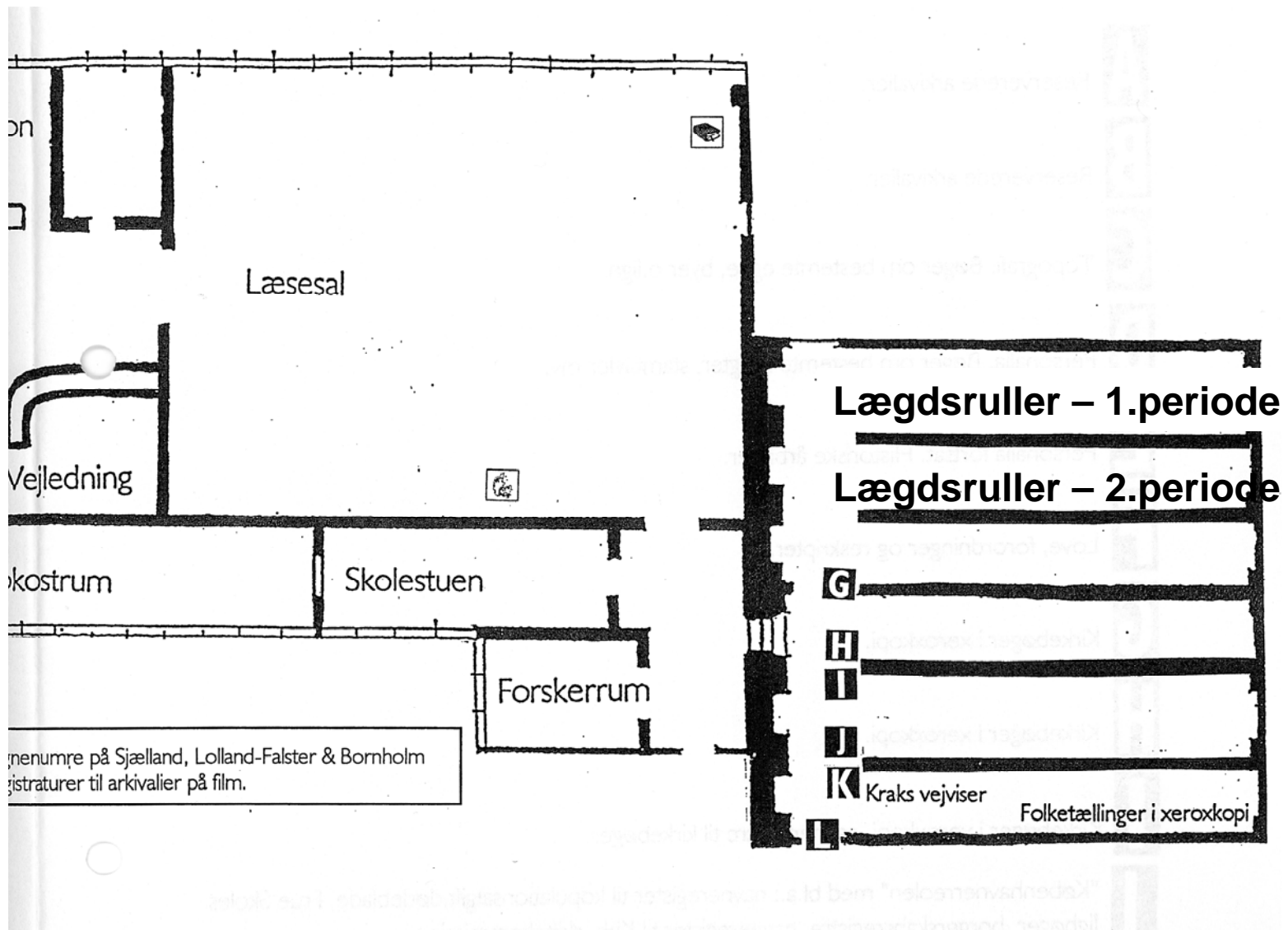
Vejle amt efter 1850 gruppe 11,

Hvor gruppenummeret viser arkivaliernes placering i
selvbetjeningsarkivet.

Derefter fortsættes til selvbetjeningsarkivet,

(lægdsruller er pt placeret i de små hyldenumre til venstre
for indgangen),

hvor man finder gruppe 4 (Vejle amt 1841).

Landsarkiv i København

For hvilke perioder kan man finde lægdsruller:

1. Kun landsdækkende lægdsruller efter 1788.

2. Lægdsrullesystem kan deles i 2 hovedsystemer:

a. Perioden 1788-1869 (-1861),

b. Perioden 1869 (-1861) til nutiden (dvs til oplysningerne bliver fortrolige)

- Når der står henholdsvis -1869 og -1861, skyldes det, at systemet blev ændret i 1869, men med tilbagevirkende kraft fra 1861, således at -1861 i dag er skærringsåret.

Hvornår blev man indskrevet i lægdsrullen?.

Nedre grænse Øvre grænse

1788-1808:	0 år	36 år
1808-1849:	0 år	45 år
1849-1869:	14/15 år*)	38 år
1869-1912:	17/18 år**)	38 år
1912- :	18 år	26 år

*) Det år, hvor man blev konfirmeret,

***) Det år, hvor man fyldte 18 år,

Hvem blev indskrevet?

(1)

	<u>Indskrevet</u>	<u>Ikke indskrevet</u>
<u>1788-</u> 1848	Sønner var værnepligtige, hvis faderen var,	Sønner var undtaget fra værnepligt, hvis faderen var
<u>1788-</u> 1829	Født på landet af bondestand, Flyttet til byen fra landet,	Gårdbruger, men ikke selv af bondestand, Adelig, Gejstlig, Civil embedsmand,

Hvem blev indskrevet?

(2)

1788- **Bybo, men ikke bondefødt**

1829 **Degn, skoleholder,
substitut**

1829- **Som tidligere, Som tidligere, samt**

1847 **samt Godsforvalter,**

Møller, kromand, Kontorbetjent,

eller håndværker, Skovridder,

som bestred en

næring sidestillet

med bondestand,

Hvilke data kan man finde i lægdsrullerne?: (1)

- 1. Anens fødested udtrykt ved bynavn og indirekte ved sognenavn, (via lægdskreds nr og navn),**
- 2. Anens fødselsdato (i visse tilfælde),**
- 3. Faderens navn og i visse tilfælde årstallet for hans død (hvis dette skete inden sønnens 36. leveår),**
- 4. Faderens tilsvarende data (1. og 2.),**
- 5. Alle adresseændringer (for perioden mellem deres fødsel og det 36. leveår)(i nyere tid dog kun fra det 15-17.levår til det 36.),**

Hvilke data kan man finde i lægdsrullerne?: (2)

- 6. Anens fysiske højde (som voksen og i den sidste del af opvæksten),**
- 7. Evt fysiske handicaps, som gjorde dem mindre egnede til militærtjeneste,**
- 8. Oplysning om "forsvundne" søskende til de direkte aner,**
- 9. Militærtjeneste,**

A. Lægdsruller i perioden 1788-1869 (-1861).

Her må der skelnes mellem 2 systemer:

- **Landruller, der dækkede drenge og unge mænd fra landsognene, som skulle gøre militærtjeneste i hæren,**
- **Søruller, der dækkede (drenge og) unge mænd fra landsogne i kystbyer og andre kystnære sogne, der skulle gøre tjeneste i flåden.
(De er ikke med i det efterfølgende).**

Det er for drenge, der blev overført til sørullerne, anført i landrullen, som de oprindeligt blev optaget i, at de er overført til sørullen.

Lægdsrullerne blev ført i 2 former:

1. Hovedruller,

2. Tilgangsrueller,

Hovedrullerne blev ført med 3(-4) års mellemrum og indeholdt alle drenge og mænd indenfor de nævnte aldersgrænser, som boede eller havde boet i den aktuelle lægdsreds siden sidst udarbejdede (hoved- og tilgangs-) rulle,

dvs den optog også alle tilgåede og afgåede drenge og mænd,

og den viste, hvor de kom fra (tilflyttede) og hvor de var afgået til (fracflyttede/for høj alder)

Tilgangsrullerne blev ført hvert år og omhandlede kun de drenge eller mænd, der blev født eller tilflyttede lægds kredsen inden for det aktuelle år.

Række nr.	Fødsels nr.	Fædrenes og Sønnernes Navne.	Sønnens Fødested.	Alder i Aar.	Højde i Tommer.	Opholds- sted.	Anmærkninger.
11	22	Peder Hansen Lønne	Hoyen	21	13	Linnæ	1800 gms.
12	36	Sens Peter Jens	Do	21	18	Do	1801 Linnæ 18.

Lgd nr. X.

gaml løbe løbe No.	nye løbe løbe No.	Fædrenes og Sønnernes	Navne	Sønnens Fødested	Alder i Aar.	Højde i Tommer.	Opholds- sted.	Anmærkninger.
--------------------------	-------------------------	-----------------------------	-------	---------------------	--------------------	-----------------------	-------------------	---------------

Eks. 1.:

Bodil Mortensdatters (3 x tip-oldemor) mand:

Christopher Madsen (3 x tip-oldefar),

Født: 1750-1751 i Kostræde by, Køng sogn,

Bodil Mortensdatters sønner:

1 Lars Olsen, Født: 1780-1781 i Kostræde by, Køng sogn,

2 Mads Christophersen, (tip-tip-oldefar),

Født: 1782-1783 i Kostræde by, Køng sogn,

3 Ole Christophersen,

Født: 1784-1785 i Kostræde by, Køng sogn,

9 Morten Christophersen,

Født: 1796-1797 i Kostræde by, Køng sogn,

10 Jørgen Christophersen,

Født: 1799-1800 i Kostræde by, Køng sogn,

Eks 1 - fortsat.

MADS CHRISTOPHERSENS REGISTRERING I LÆGDSRULLERNE.

Lgd gl.nr nyt.nr Navn Fødested Alder Højde Ophsted

Bind 6, Vordingborg amt, Hovedrulle 1791.

20 - 34 Christopher Kostræde 9 - Samme
 Madsens søn
 Mads

Bind 17, Vordingborg amt, Hovedrulle 1792.

20 34 31 Christopher Kostræde 10 - Samme 1)
 Madsens søn
 Mads

Bind 33, Vordingborg amt, Hovedrulle 1796.

20 31 27 Christopher Kostræde 14 - Samme 1)
 Madsens søn
 Mads

Bind 46, Vordingborg amt, Hovedrulle 1800.

20 27 21 Christopher Kostræde 18 61½" Samme 2)
 Madsen søn
 Mads

Bind 59, Præstø amt, Hovedrulle 1804.

20 21 17 Christopher Kostræde 21 Do. Samme 3)
 Madsens søn
 Mads

Eks 1 - fortsat:

Bemærkninger:

Lægd 20 er Køng sogn,

Højde: 61½" = 161 cm,

Bemærkninger i rullen:

1. Mads Christophersens no. i sørullen er 11,
2. Command.sess 1801, usøvant dimit 22.07.1801,
3. Mads Christophersens no. i sørullen er xx,

Vordingborg amt, bd 46 (Hovedrulle 1800):

Morten Christophersen

Døbt: 16. Apr 1796 i Køng kirke, Køng sogn,

Præstø amt, bd xx (Hovedrulle 1803):

Jørgen Christophersen

Døbt: 4. Jan 1801 i Køng kirke, Køng sogn,

Eks. 2:

**Frants Nielsen (4 x tip-oldefar), gårdmand i Vinderup, Sandby sogn,
(pt ingen data i øvrigt),**

Sønner:

1 Niels Frantsen, (3 x tip-oldefar),

Født: Okt 1751 i Vinderup, Sandby sogn,

Død : Okt 1831 i Vinderup, Sandby sogn,

3 Christian Frantsen, Født: Jan 1755 i Vinderup, Sandby sogn,

4 Christen Frantsen, Født: Aug 1756 i Vinderup, Sandby sogn,

(5 Maren Frantsdatter Født: Dec 1760 i Vinderup, Sandby sogn),

6 Christen Frantsen Født: Mar 1762 i Vinderup, Sandby sogn,

Eks. 2 - fortsat:

I Sandby sogn har jeg desuden:

Johan Frantsen eller Frandsen (3 x tip-oldefar):

Født: xx.175x i Xxxxx sogn,

Død :Jan 1809 i Vinderup, Sandby sogn,

På grund af efternavnet og bopælen er det nærliggende at tro, at han også er en søn af Frants Nielsen, men jeg kunne ikke bevise det ud fra kirkebøgerne.

Iflg folketællingen af 1801 skulle han være født i 1751, men jeg vidste ikke hvor, kun at han ikke findes under fødsler/barnedåbe i Sandby sogns kirkebøger 1750-1755.

I hovedrullen for lægd 11 (Sandby sogn) findes Johan Frantsen med følgende data:

<u>gl.nr</u>	<u>nyt.nr</u>	<u>Navn</u>	<u>Fødested</u>	<u>Alder</u>	<u>Højde</u>	<u>Ophsted</u>	<u>Bemk.</u>	
11	-	10	Frants Nielsens	Vinderup	38	63"	Vinderup	1)
			søn Johan					

Dvs han passer ind i rækken af Frants Nielsens børn,

Eks. 3:

Jens Thomsen (tip-oldefar):

Jens Thomsen boede stort set hele sit voksenliv i Vester Nebel sogn ved Kolding, hvor han med 2 hustruer fik i alt 12 børn mellem 1841 og 1876.

Jeg kendte hans vielser og begravelse, børnenes fødsler, men ikke hans fødsel og dåb.

I folketællingerne var anført, at han var født i henholdsvis Skodborg sogn i Sønderjylland eller Folding sogn i Ribe amt (2 gange), og ved begravelsen ligeledes i Folding sogn ca 1813, men hans dåb fandtes ikke i Folding sogns kirkebog. Ved begravelsen er anført, at faderen hed Thomas Jensen.

Opslag i Vester Nebel lægds ruller viste intet, han var ikke registreret der.

Opslag i Folding lægds hovedrulle for 1815 gav positivt svar:

Bind 71, Ribe amt, Tilgangsrulle 1814.

24	115	-	Thomas Jensen Føvling søn Jens	1	-	Nørbøl- ling,	2)
----	-----	---	-----------------------------------	---	---	------------------	----

Bind 73, Ribe amt, Hovedrulle 1815.

24	115	110	Thomas Jensen Føvling søn Jens	2	-	Nørbøl- ling,	-
----	-----	-----	-----------------------------------	---	---	------------------	---

Eks. 3 - fortsat:

I tilgangsrullen for 1814 var anført, at Jens Thomsen var blevet døbt i Føvling sogn 03.01.1813, (tilgang p.gr.a.fødsel), og her fandt jeg ham derefter i kirkebogen.

Samtidig med at "*Thomas Jensens søn Jens*" var flyttet fra Føvling lægd til Folding lægd i 1814, var også "*Jens Hansens søn Thomas*" flyttet, således at jeg ("ganske gratis") fik farfaren med, og en oplysning om, at Thomas var født i Brøstrup i Sønder Hygum sogn i Haderslev amt i 1786 (nabosogn til Føvling).

De fysiske oplysninger, som jeg fik om Jens Thomsen var følgende:

- Han var 61 $\frac{1}{4}$ tomme eller 160,5 cm høj som voksen (1 gl. da. tomme 2,62 cm),

- i sin opvækst fik han en mindre lårskade, som medførte, at han nok kunne blive soldat, men ikke kunne bruges i infanteriet (fodfolket). Han skulle være "*kudsk i trænregimentet*" (dvs han skulle køre hestevogn i forsyningstropperne).

B. Lægdsruller i perioden 1869 (-1861) – ca. 1957.

Hvor amtet i den tidligere periode var hovedinddelingen, så ændredes dette til indførelse af kun 5 udskrivningskredse (som minder om vore nymodens "regioner").

De registrerede blev indført som 18-årige og slettet igen med varierende frister (som 38 årige eller 26 årige).

Starten på søgningen sker i mapper, der på ryggen er udstyret med 2 årstal:

- Fødselsåret,
- 1. gangs registreringsåret,

Således at der på ryggen står f.eks. "1892" - "født 1874".

Dette er imidlertid utilstrækkeligt, idet mapperne også rummer de, der var tilflyttet i registreringsåret (f.eks.1892).

Systemet er mere kompliceret, da der ikke er hovedruller. Hver mand optages *kun i det aktuelle lægd éen gang, ved tilgangen.*

Man skal altså finde tilbage fra det kendte år, til tilgangsåret, for at finde ham.

De optagne personer er anført med et nummer, der består af både tal og bogstaver:

f.eks.

1-15-Y-315

Hvor:

1 er udskrivningskredsen,
15 er lægdsnummeret,
Y er tilgangs årstallet (1899),
315 er løbenummeret i lægdsrullen,

Y findes i en særlig årstalskode, som findes i vejledningerne:

Et sådant nummer findes for afgang til et andet lægd, eller tilgang fra et andet lægd,

LÆGDSRULLERNES BOGSTAVBETEGNELSER

(Om anvendelsen af disse: Se de to foldere Lægdsruller I og II)

A	1793	1803	1815	1826	1851	1877	1903	1929
B	1794	1804	1816	1827	1852	1878	1904	1930
C	1795	1805	1817	1828	1853	1879	1905	1931
D	1796	1806	1818	1829	1854	1880	1906	
E	1797	1808	1819	1830	1855	1881	1907	
F	1798	1809	1820	1831	1856	1882	1908	
G	1799	1810	1821	1832	1857	1883	1909	
H	1800	1811	1822	1833	1858	1884	1910	
J	1801	1812	1823	1834	1859	1885	1911	
K	1802	1813	1824	1835	1860	1886	1912	
L	1803	1814	1825	1836	1861	1887	1913	
M				1837	1862	1888	1914	
N				1838	1863	1889	1915	
O				1839	1864	1890	1916	
P				1840	1865	1891	1917	
Q				1841	1866	1892	1918	
R				1842	1867	1893	1919	
S				1842	1868	1894	1920	
T				1843	1869	1895	1921	
U				1844	1870	1896	1922	
V				1845	1871	1897	1923	
X				1846	1872	1898	1924	
Y				1847	1873	1899	1925	
Z				1848	1874	1900	1926	
Æ				1849	1875	1901	1927	
Ø				1850	1876	1902	1928	

Eks. 4:

Bog- Stav	Nr.	Den værenepligtiges navn.	Faderens navn og stilling	Fødested	Fødsels- dag,	Afd
----------------------	------------	--------------------------------------	--	-----------------	--------------------------	------------

Udskrivningskreds 2, lægd 179-370, 1898, Lægd 313, (Skelskør Købstad),

X	39	Marinus Nielsen	Peder Ni- elsen Humd/smed,	Skibet	24/12 1878	SØV EK,
----------	-----------	------------------------	---	---------------	-----------------------	--------------------

Vedtegn: Tilføjes efter Daabsattest ved Amts Skr 28/07.1898. Tiltales efter L7, Bod 4 Kroner efter L7, betalt ved Amts Skr 28/07.1898

1899	65 ³/₄"	Mejerifyrbøder	EK 2	EK 1a 97,
3 Kr 98	14/98,	315-Y-38		

Udskrivningskreds 2, lægd 179-370, 1899, Lægd 315, (Vemmelev sogn),

Y	38	Marinus Nielsen	Peder Ni- elsen Humd/smed,	Skibet	24/12 1878	SØV EK,
----------	-----------	------------------------	---	---------------	-----------------------	--------------------

Tilfl: 11.11.1899 fra 2-313-X-39, Fl.bev 29.10.1899,

Eks. 4 fortsat:

**Udskrivningskreds 2, lægd 1-178, 1902, Lægd 119,
(Øde Førslev sogn),**

Ø	6	Marinus Nielsen	Peder Ni- elsen Humd/smed,	Skibet	24/12 1878	SØV EK,
----------	----------	------------------------	---	---------------	-----------------------	--------------------

**Tilfl: 20.08.1902 fra 2-315-Y-38, Fl.bev: 14.08.1902,
UA 1898, 2-17-B-21.**